

Anna Mańkowska

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza

w Poznaniu

ORCID: 0000-0003-1026-9487

Chińska ekspansja edukacyjna na świecie

Przedmiotem poniższego artykułu jest chińska ekspansja edukacyjna na świecie. Artykuł przedstawia wpływ chińskiego planu gospodarczego OBOR („One belt, one road” – tłum. „jeden pas, jedna droga”, w skrócie OBOR lub Belt and Road Initiative – w skrócie BRI) na kształt edukacji w państwach, które znajdują się na trasie Nowego Jedwabnego Szlaku lub w jakikolwiek sposób związane są inicjatywą OBOR. W artykule przywołane zostały przykłady praktycznych rozwiązań edukacyjnych z państw, w których Chiny rozpoczęły ekspansję w obszarze edukacji wyższej oraz na poziomie technicznego kształcenia zawodowego, tzw. *Luban Workshops*.

Słowa klucze: pedagogika porównawcza, edukacja wyższa, Chiny, OBOR, BRI

Będąc uważnym obserwatorem przestrzeni gospodarczej, ekonomicznej i edukacyjnej, można zauważyć, że Państwo Środka w wymienionych obszarach życia społecznego zajmuje bardzo zdecydowane stanowisko. Dziś nie trzeba już nikogo usilnie przekonywać, że Chiny stają się światowym hegemonem. Jak pisze Grzegorz W. Kołodko (2018), „Chiny to wciąż tylko tyle – albo już aż tyle – co Państwo Środka. Jeśli nie od razu całego świata, to przynajmniej Azji, w której coraz więcej znaczą coraz bardziej rozwinięte gospodarki i coraz lepiej wykształcone społeczeństwa” (s. 37). Autor w swojej najnowszej publikacji dowodzi, że Chiny wysuwają się na pozycję dominującą, a jak przewiduje Ian Morris (2011), na początku XXII wieku będziemy mogli otwarcie mówić o dominacji Wschodu (przejęciu dominacji Wschodu od Zachodu) w wielu dziedzinach życia. Współczesne Chiny należą do największych państw świata, są jedną z najliczniejszych populacji, gdzie gospodarka państwowa rozwija się w zaskakującym tempie, posiadają ogromny zasób produkcji fabrycznych i są drugim co do wielkości nabywcą zbrojeń wojennych. Pretendują do przymiotnika „naj” w wielu dziedzinach życia i wydają się zdeterminowane, aby tę kategorię utrzymać. Chiny po prawie dwóch dekadach czynnych reform i dopasowywaniu się do zmian globalnych proponują światu własne, chińskie rozwiązania w wielu dziedzinach życia, w tym edukacji.

Przedmiotem poniższego artykułu jest chińska ekspansja edukacyjna na świecie. Poprzez ekspansję edukacyjną rozumiem rozprzestrzenianie się edukacji chińskiej na świecie w postaci tworzenia i wdrażania chińskiej oferty edukacyjnej obywatelom różnych krajów w ich ojczyźnie. W poniższym artykule omówię chińską strategię polityczną OBOR („One belt, one road” – tłum. „jeden pas, jedna droga”, w skrócie OBOR lub Belt and Road Initiative – w skrócie BRI), która w swoich założeniach ma także na celu rozwój ekspansji edukacyjnej. Przedstawię przykłady chińskich uniwersytetów w wybranych krajach azjatyckich i europejskich oraz kursów technicznych dla młodzieży na poziomie szkoły średniej, tzw. Luban Workshops, realizowanych głównie na terenie Azji i Afryki.

Artykuł jest przedstawiony z perspektywy pedagoga – badaczki, którą od kilku lat zajmuje edukacja w Chinach, jest to także wyraz niepokoju o kierunek i siły napędowe przyszłych zmian edukacyjnych aranżowanych przez Państwo Środka. To pokłosie obserwacji poczynionych w trakcie stażu naukowego zrealizowanego na jednym z uniwersytetów w Pekinie oraz na międzynarodowych sympozjach i spotkaniach poświęconych tematyce zmian edukacyjnych na świecie inicjowanych przez Państwo Środka.

OBOR i edukacja

Chiny po 30 latach intensywnych reform i adaptowania się do zmian globalnych wyruszają z własnymi, chińskimi rozwiązaniami, można by rzec – na chińskich warunkach, na ekspansję całego globu. Nie są to słowa przesadzone ani obraz przejęskrawiony. Trasa Olbrzyma jest wytyczona, ale nie ma żadnych ram geograficznych i czasowych. Wprowadzana chińska strategia Nowego Jedwabnego Szlaku (oryginalna nazwa to „One belt, one road”) to nie tylko projekt znaczących inwestycji infrastrukturalnych, mających sprzyjać ekspansji handlu między Chinami a ich zagranicznymi partnerami, ale także swobodny przepływ szeroko pojętej kultury chińskiej, w tym edukacji. Inicjatywa została zapoczątkowana przez prezydenta Chińskiej Republiki Ludowej (ChRL) Xi Jinpinga we wrześniu 2013 roku i jest częścią programu reform społeczno-gospodarczych zainicjowanych w 1978 roku (Łopacińska, 2017). OBOR to nie tylko teoretyczny plan, ale wprowadzana w życie inicjatywa z zapewnionym finansowaniem ze strony Chin. Zdaniem Tomasza Morozowskiego (2017)

budowa „nowego jedwabnego szlaku” jest spowodowana nadwyżkami produkcyjnymi (np. stali, cementu czy maszyn), spowolnieniem wzrostu gospodarczego, a także brakiem perspektyw inwestycyjnych w Chinach. Jest także wyrazem chińskiej polityki *going global*. Prezydent Xi Jinping otwiera w ten sposób nowe rynki dla chińskich przedsiębiorstw oraz tworzy rozległą sieć powiązań gospodarczych i dyplomatycznych, wzmacniając pozycję Chin jako globalnego gracza. Nowe otwarcie w polityce globalnej ChRL oraz realizacja planu OBOR będą miały bezpośrednie konsekwencje dla Europy, w pierwszej kolejności dla państw środkowo- i wschodnioeuropejskich [...]. Ze względu na położenie geograficzne państwa Europy Środkowo-Wschodniej stanowiąc będą „bramę”, przez którą nowy szlak jedwabny ma dotrzeć do UE.

Chiny nie potrzebują konia trojańskiego, ponieważ na rynku gospodarczym UE funkcjonują od dawna.

W 2015 r. został ustanowiony mechanizm EU-China Connectivity Platform, łączący inicjatywę OBOR z Europejskim planem inwestycyjnym (EPI, tzw. Plan Junckera). [...] Ponadto „Strategiczna Agenda Kooperacji UE i Chin 2020” (EU-China 2020 Strategic Agenda for Cooperation) zakłada rozwijanie współpracy infrastrukturalnej poprzez wspólne finansowanie oraz realizację projektów przez ChRL i państwa członkowskie UE (Morozowski, 2017).

Należy dodać, iż rozpoczęcie działań przebiegających przez teren Polski jest motywowane chińskimi interesami. Pamiętajmy również, iż Chiny obecnie realizują wewnętrzny plan *Made in China 2025*, którego „celem jest skok do gospodarki XXI wieku i osiągnięcie samowystarczalności w przemyśle (zob. Kennedy, 2015). Po upływie wyznaczonego terminu firmy chińskie mają nie tylko budować, ale także projektować oraz dysponować innowacyjnymi technologiami i *know-how*, które dziś głównie importują z państw europejskich i z USA” (Morozowski, 2017). W tym celu Chiny potrzebują ogromnego transferu wiedzy i dostępu do zagranicznych technologii, a edukacja, szczególnie na poziomie wyższym, wydaje się idealnym źródłem i w rzeczywistości nim jest. Mówiąc wprost, Chiny potrzebują kapitału ludzkiego, który będzie rozwijał chiński potencjał gospodarczy. Państwo Środka ma wieloletnie doświadczenie w łączeniu nauki i przemysłu oraz „organizowaniu” przepływu wiedzy.

Warto bliżej przyjrzeć się temu, co zawiera chiński plan ekspansji edukacyjnej i jak będzie się rozwijał. Odpowiedzi na to pytanie dostarcza analiza planu edukacyjnego OBOR dotyczącego edukacji wyższej o nazwie Education Action Plan for the Belt and Road Initiative EAPBRI (MOE, 2017), ogłoszonego na koniec 2017 roku¹. W inicjatywie OBOR edukacja, obok planów ekonomicznych i gospodarczych, zajmuje wyjątkowe miejsce. W zakresie planu działania dla krajów objętych „pasem” i „szlakiem” czytamy, że inicjatywa „stwarza ogromne możliwości dla większej otwartości, dalszej wymiany i głębszej integracji edukacji w regionach i krajach wzdłuż szlaków” (MOE, 2017). W dokumencie zostały wskazane trzy kluczowe obszary współpracy: (a) zacieśnianie więzi międzyludzkich (zapowiedź współpracy międzynarodowej, wymian bilateralnych), (b) wyławianie talentów (zapowiedź stypendiów i wyjazdów zagranicznych do Chin dla najlepszych studentów), (c) osiągnięcie wspólnego rozwoju (pomoc w budowaniu potencjału Chin, w zamian za stypendia, finansowanie wymian międzynarodowych, fundusze na przebudowę infrastruktury obecnych placówek edukacyjnych w krajach „ze szlaku”). W zapowiedzi planów edukacyjnych przeczytamy też, iż „promowanie wspólnej wizji «dobrej edukacji» w krajach wzdłuż szlaków nie tylko wzmocni korzystną dla obu stron współpracę z tymi krajami, ale także zapewni silny bodziec do reform wewnętrznych” (MOE, 2017). Pytanie brzmi: kto będzie reformy urządził, pod czyje dyktando będziemy zmieniać edukację?

¹ W innym artykule pt. *Chiński plan OBOR. Czy Chiny zmienią edukację wyższą na świecie?* (artykuł przyjęty do recenzji) analizuję szczegółowo, na jakich założeniach opiera się plan OBOR i jakiego rodzaju aktywności są oferowane krajom będącym na trasie OBOR.

Rząd chiński proponuje podejmowanie inicjatyw mających na celu koordynowanie krajowych przepisów i polityki edukacyjnej, a także wymianę informacji w rzeczonym zakresie. Dalej wyjaśnia, że taka „współpraca” jest niezbędna w celu stworzenia wielostronnych i subregionalnych umów ramowych dotyczących wymiany edukacyjnej. Celem jest zwiększenie nawiązywania porozumień pomiędzy uczelniami „ze szlaku” i uczelniami chińskimi, tworzenia instytucji do zdobywania „podwójnych dyplomów”. Z drugiego założenia dowiadujemy się, iż podejmowane będą czynności, które tę współpracę będą miały ułatwić, np. zakładanie konsorcjów polsko-chińskich, fundacji na rzecz nauki i współpracy itd. Padają propozycje uproszczenia uzyskania edukacyjnych wniosków wizowych, organizacji międzynarodowych forum edukacyjnych, tworzenia akademickich platform wymiany doświadczeń i myśli. Kolejne założenie dotyczy przełamywania barier językowych z krajami „ze szlaku”. Współpraca w tym obszarze ma na celu poszerzenie kompetencji językowych nauczycieli akademickich (kompetencji z języka angielskiego i chińskiego), którzy będą pracowali na uczelniach „w porozumieniu” oraz w nowych, chińskich instytucjach na terenie kraju „ze szlaku”. Celem będzie zwiększenie liczby zajęć językowych w istniejących już Instytutach Konfucjusza, a także tworzenie nowych instytutów, aby zwiększyć możliwości nauki języka mandaryńskiego². Następny obszar ma objąć zacieśnianie więzi międzyludzkich. Zapowiadane jest tworzenie instytutów, których zadaniem będzie popularyzacja wiedzy na temat kultury, edukacji, języka, ekonomii i polityki oraz prowadzenie badań w wymienionych obszarach. Planuje się wdrażanie programów wymiany młodzieży na trasie OBOR, zwracając szczególną uwagę na działania takie jak staże, wolontariat, wydarzenia kulturalne, wydarzenia sportowe, innowacje i startupy biznesowe, nowe media i media społecznościowe. Nie wiemy jednak, w którą stronę będzie podróżował kapitał ludzki. Możemy się domyślać, że na wschód. Na koniec dowiadujemy się, że porozumienia pomiędzy uniwersytetami będą opierały się na utrzymaniu azjatyckich ram nauczania, a w krajach, które nie posiadają procedury uznawalności wykształcenia i dyplomów, takie procedury zostaną stworzone przy współpracy z Chinami.

W kolejnej części dokumentu znajdujemy informację, jakie programy współpracy Chiny zamierzają finansować. W sumie planuje się stworzenie aż czterech sposobów finansowania talentów, którymi Państwo Środka jest szczerze zainteresowane. Pierwszy program *Silk Road Two-Way Student Exchange Enhancement Program* dotyczy stypendiów dla studentów, którzy chcieliby przyjechać do Chin, lub Chińczyków, którzy chcieliby studiować w krajach „ze szlaku”. Bardzo czytelne jest także, iż zasady współpracy będą określane przez stronę chińską (to Chiny będą wskazywać, kto może przyjechać/wyjechać i gdzie studiować), a wszystko w imię najwyższej troski, jak czytamy: „aby zapewnić im bezpieczeństwo, zdrowie i sukces w czasie pobytu za granicą lub w Chinach” (MOE, 2017). Drugi program *Silk Road Co-Operation in Running Educational Institutions and Programs Enhancement Program* dotyczy tworzenia fuzji pomiędzy uniwersytetami chińskimi i tymi „ze szlaku”. Po raz pierwszy w raporcie pojawia się informacja, że docelowo współpraca tworzenia fuzji ma objąć także kształcenie na poziomie szkoły średniej drugiego stopnia, ale tylko kształcenie techniczne (!),

² Według chińskiego raportu Xinhua (http://www.xinhuanet.com/world/2018-12/05/c_1210009045.htm) do grudnia 2018 roku na całym świecie funkcjonowało 548 Instytutów, w 154 krajach świata. Kraje takie jak USA, Kanada, Francja czy Szwecja zamknęły Instytuty na kampusach uniwersyteckich.

nie ogólnokształcące. Priorytetem mają być przedsiębiorstwa kolejowe oraz telekomunikacyjne. Celem jest poszukiwanie talentów. Trzeci program *Silk Road Teacher Training Enhancement Program* będzie dotyczył nauczycieli. Na tym obszarze planowane są wymiany międzynarodowe pomiędzy krajami, w celu dzielenia się doświadczeniami zawodowymi, a szczególnie doświadczeniem dydaktycznym, materiałami, programami. Cel to oczywiście wymiana doświadczeń i zdobywanie nowej wiedzy. Czwarty obszar działania *Silk Road Joint Education and Training Enhancement Program* obejmuje kadrę akademicką i jej uczestnictwo w wymianie międzynarodowej, w takich dziedzinach jak: języki, transport, architektura, medycyna, energetyka, inżynieria środowiska, inżynieria hydrauliczna, nauki biologiczne, nauki o morzu, ekologia i ochrona dziedzictwa kulturowego. Obszary współpracy zostały jasno określone i zdefiniowane.

Państwo Środka ma wizję tego, jak współpraca powinna wyglądać i na jakich warunkach się odbywać. Plan OBOR w obszarze edukacji jest nazywany przez ekspertów rynkowych „Nowym Planem Marszala” lub „megaprojektem”. Profesor William Kirby, specjalista od studiów nad Chinami z Harvardu, w marcu 2018 roku, na seminarium poświęconym inicjatywie OBOR w Holandii, stwierdził, że Chiny mają ogromny potencjał i sprecyzowany plan, aby przewodzić w dziedzinie edukacji wyższej. OBOR na zawsze może połączyć „kraje ze szlaku” z Chinami, stworzyć rodzaj symbiozy, a może nawet parazytyzmu. Na efekty przyjdzie nam poczekać. Planowane stypendia i wymiany międzynarodowe z pewnością stanowią szansę na rozwój, umiędzynarodowienie i wiele innych możliwości, ale też niosą określone koszty w postaci chociażby migracji kapitału ludzkiego, talentów i być może potencjalnych wynalazków. Państwo Środka jasno określiło obszar zainteresowania: to głównie przemysł i technika, stypendia dla uczniów szkół średnich technicznych oraz studentów o takich samych kierunkach. Szansa współpracy istnieje także w ramach nauk humanistycznych. Zdaniem Van den Doel’a Chiny słabo radzą sobie z naukami społecznymi i badaniami interdyscyplinarnymi, a ich instytucje szkolnictwa wyższego koncentrują się głównie na badaniach naukowych, technologicznych i inżynierskich (za: Sharma, 2018). Te z kolei, aby się rozwijać, potrzebują interdyscyplinarnych badań, głównie z nauk społecznych.

Chińskie uniwersytety na świecie

Przyjrzyjmy się inicjatywom i działaniom Państwa Środka w obszarze edukacji wyższej, które pokazały w praktyce, na czym polega inicjatywa OBOR we wspomnianym obszarze edukacji. Chiny, w maju 2017 roku, założyły Sojusz Uniwersytetów Azjatyckich (Asian Universities Alliance, AUA). W Azji Środkowej i Afryce Północnej uruchomiono nowe ośrodki i instytucje badawcze, takie jak nowe centrum badań nad Chinami w Astanie, Kazachstanie i wspólny instytut między Chińskim Uniwersytetem Ningxia (China’s Ningxia University) a Marokańskim Uniwersytetem w Hassan (Morocco’s University of Hassan). We wspomnianych placówkach studiuje najzdolniejsi studenci z krajów powiązanych i pracują najlepsi naukowcy, którym tworzy się ogromne możliwości rozwoju oraz zapewnia najwyższe standardy zatrudnienia. Dodam, że szkolnictwo wyższe i współpraca badawcza z Europą w ramach OBOR są omawiane pod kątem „potencjału i szansy”. Dla krajów rozwijających się proponowana jest otwarta polityka współpracy, zaplanowana lata temu, bez ram czasowych,

ram zasięgu, ale z ogromnymi możliwościami finansowania – mowa oczywiście o inicjatywie OBOR. W tym miejscu dodam też, że Europa współpracuje z Chinami od dawna, chociażby w ramach unijnego gigantycznego funduszu badawczego Horizon 2020. Za sprawą planu OBOR zmianie ulega zasięg i skala „współpracy”. Ponadto, mając na uwadze zaostrożoną politykę migracyjną USA czy UK, która zmniejszyła możliwości migracji edukacyjnych młodych Chińczyków (Mańkowska, 2017), edukacyjny plan OBOR zyskuje na znaczeniu.

Do lipca 2017 roku Chiny utworzyły cztery kampusy uniwersyteckie w innych krajach – trzy wzdłuż Starego Jedwabnego Szlaku w Laosie (Soochow University, Laos), Malezji i Tajlandii – oraz 98 wspólnych programów edukacyjnych za granicą, a także jeden kampus w Japonii. Podkreślę raz jeszcze, że w inicjatywie OBOR nie chodzi o stworzenie mechanizmu dostarczania zasobów edukacyjnych do Chin (bo Chiny taki posiadają), ale o mechanizm wychodzenia – „wypychając” chińskie programy edukacyjne i chińskie potrzeby kluczowe do rozwoju, do krajów „ze szlaku”. Chiny zdefiniowały swoje priorytety i cele dość jasno. Zdaniem profesora Zhang Baohu (2014) eksportowanie edukacji jest sposobem na promowanie *soft power* Chin. Chiński uniwersytet Xiamen w Malezji (Xiamen University Malaysia XMUM, www.xmu.edu.my) posłuży jako przykład chińskich zmian (i konsekwencji) w Malezji.

Uniwersytet mieści się bardzo blisko lotniska w Kuala Lumpur, w południowej części miasta. Kampus jest imponujący. Wielkość to około 150 powierzchni boisk piłkarskich, rozbudowana infrastruktura dla studentów. Chiny zainwestowały w rozbudowę istniejącego kampusu 304 miliony dolarów amerykańskich. W tej chwili jest to jeden z najlepiej wyposażonych pod względem infrastruktury uniwersytetów w Malezji. Od momentu otwarcia, czyli od lutego 2016 roku, w swoich murach gości 1900 studentów. Uniwersytet planuje zwiększyć liczbę studentów do 5000 w 2020 roku, a docelowo osiągnie pełną liczbę 10 000 studentów. Wspierani hojnymi stypendiami studenci z Malezji, Indonezji i innych krajów studiuje teraz równolegle ze swoimi chińskimi rówieśnikami. Uczelnia prowadzi 13 programów studiów licencjackich, obejmujących kierunki od medycyny chińskiej przez nową naukę o energetyce po dziennikarstwo – wszystkie wybrane w oparciu o potrzeby Malezji, ale na wzór i pod dyktando chińskie. Ze strony internetowej dowiadujemy się tylko i wyłącznie o historii Xiamen University, a jedynie krótkim zdaniem na końcu tekstu wspomniano, iż jest to filia uniwersytecka. Na stronie internetowej znajdziemy informację, że studenci tego uniwersytetu będą absolwentami z międzynarodowym dyplomem uczelni zagranicznej, która stwarza niebywałe szanse rozwoju i międzynarodowe możliwości pracownicze. Dodam, że obecnie XMUM cieszy się ogromną popularnością, a liczba studentów „uwiedzionych” przez warunki studiowania, możliwości stypendiów, rozwoju i dyplomu międzynarodowego, cały czas rośnie. Na takim rozwiązaniu tracą uniwersytety lokalne, gdzie liczba studentów maleje.

W Europie, w 2012 roku Uniwersytet Ningbo otworzył kampus we Florencji we Włoszech. Kampus nie posiada włoskiego upoważnienia ministerialnego jako oficjalnej filii i jest regulowany zgodnie z włoskimi zasadami szkolnictwa wyższego. Włochy znajdują się na strategicznej pozycji, na skrzyżowaniu pasa gospodarczego Nowego Jedwabnego Szlaku oraz inicjatywy OBOR. Inny chiński uniwersytet, Shanghai Tonji University, także założył we Florencji kampus i współpracuje ze znanymi uniwersytetami, takimi jak Politechnika w Mediolanie, Politechnika w Turynie, Uniwersytet Boloński, Międzynarodowy Uniwersytet w Wenecji, Uniwersytet Florencki czy Uniwersytet Roma La Sapienza.

Przywołane przykłady, a w szczególności malezyjski XMUM, są dowodem tego, iż Chiny realizują swoje założenia, rozwijają i promują określone obszary edukacji kluczowe z punktu widzenia gospodarki chińskiej. Należy pamiętać, że istnieje ogromne prawdopodobieństwo co do tego, iż fuzje edukacyjne, które będą powstawać pomiędzy krajami ze szlaku a Państwem Środka, będą tworzone w 85% w odpowiedzi na potrzeby chińskie. W ten sposób Chiny wzmacniają swoją pozycję gospodarczą na świecie, a „powiązane” uniwersytety wykazują umiędzynarodowienie edukacji wyższej, współpracę zagraniczną, oferty stypendialne i zagranicznych studentów azjatyckich. Pozostaje postawić retoryczne pytanie, czy tego rodzaju „współpraca” aby na pewno wpisuje się w strategię *win-win policy* i czy finalny bilans zysków i strat równoważy się na szali.

Chińskie kursy techniczne dla młodzieży

Pod koniec roku 2018, w Pekinie podczas ceremonii otwarcia Forum Współpracy Chińsko-Afrykańskiej (Forum on China-Africa Cooperation FOCAC) Chiny opublikowały swój plan uruchomienia ośmiu głównych inicjatyw we współpracy z krajami afrykańskimi. Jednym z obszarów było przedstawienie strategii kursów technicznych dla młodzieży z całego świata, o nazwie *Luban Workshops* (warsztaty lubańskie)³. Z prasy *China Daily* (Cheng, 2019) dowiadujemy się, że Chiny podzielić się swoimi praktykami rozwojowymi z Afryką. W Afryce zostanie zorganizowanych dziesięć warsztatów lubańskich, aby zapewnić szkolenie zawodowe młodzieży afrykańskiej. Otwarcie chińsko-afrykańskiego centrum współpracy innowacyjnej powstało w celu promowania innowacji i przedsiębiorczości wśród młodzieży. Zorganizowano aż 50 000 stypendiów rządu chińskiego i 50 000 możliwości szkoleń, seminariów i warsztatów, a około 2000 młodych osób z Afryki odwiedzi Chiny. Warsztaty lubańskie na terenie Afryki ruszyły w pierwszej połowie 2019 roku, w Dżibuti (Cheng, 2019). Tamtejsza młodzież jest szkolona w zakresie eksploatacji i zarządzania kolejną oraz inżynierii kolejowej. Nowo wybudowany kampus dydaktyczny o powierzchni 1000 metrów kwadratowych ma dobrze rozwinięte zaplecze technologiczne. Uczestnicy warsztatów lubańskich kształcą się praktycznie na stacji kolejowej Nagad i w strefie wolnego handlu w Dżibuti. Plan chiński co do tego obszaru jest sprecyzowany: do 2035 roku Dżibuti ma stać się regionalnym centrum żeglugowym i handlowym w Afryce, a główne chińskie przedsiębiorstwo kolejowe zaspokoi popyt na cele krajowe. Chińska Grupa Konstrucyjna ds. Inżynierii Lądowej zbudowała pierwszą nowoczesną linię kolejową Dżibuti, która połączyła Etiopię i Dżibuti. Sieć wyposażono w zaawansowane technologie elektryczne z Chin. W planach przewidziano budowę fabryki nowoczesnych chińskich kolei. W ten sposób potrzeby obydwu partnerów zostaną zrealizowane.

W grudniu 2018 roku, w New Delhi w Indiach zorganizowano pierwsze chińsko-indyjskie forum współpracy w dziedzinie kształcenia zawodowego. Organizatorem wydarzenia była Komisja Edukacji z Tianjin (Tianjin Municipal Education Commission), Ambasada Chińska w Indiach (Chinese Embassy in India), techniczne

³ *Luban Workshops* (warsztaty lubańskie) są rodzajem warsztatów technicznych dla młodzieży. Przyjmują różnego rodzaju formę organizacyjną. Są częścią edukacyjnego planu OBOR. Pojawiły się dość późno, bo dopiero w 2016 roku. Do 2018 roku działały pod auspicjami Instytutów Konfucjusza.

szkoły zawodowe: Tianjin Light Industry Vocational Technical College, Tianjin Vocational College of Mechanics and Electricity oraz Technologiczny Instytut Chwennai z Indii (Chennai Institute of Technology). Prowadzono dyskusje na temat formy szkoleń lubańskich, zalet i osiągnięć chińsko-indyjskiego kształcenia zawodowego oraz kierunków współpracy. Na forum odbyła się również ceremonia otwarcia zagranicznej bazy rozwojowej nauczycieli i studentów Tianjin Vocational College w Chinach oraz projektu Teaching Practice Innovation Project (EPIP). Uczniowie będą uczyć się praktycznego zastosowania projektów inżynierskich w celu szkolenia umiejętności innowacyjnych i wspólnie przekształcać wyniki nauczania z indyjskimi uniwersytetami dla celów chińskich.

Przywołane przykłady warsztatów lubańskich, edukacji, która w szybkim tempie ma przygotować młodzież do pracy niekoniecznie w ich ojczyźnie, są kolejnym dowodem tego, że Chiny wytrwale realizują założenia edukacyjnego planu OBOR – EAPBRI. Do współpracy wybierane są strategiczne miejsca geograficzne, a plan działania rozpisany w szczegółach. W układzie, który proponują Chiny, nikt nie traci, ale to Państwo Środka zyskuje najwięcej. Z perspektywy globalnej mamy kolejny przykład zjawiska *brain drain – brain gain*.

Zakończenie

Na podstawie analizy planu OBOR wobec edukacji wyższej oraz przedstawionych przykładów ze świata, które pokazały, że Chiny rozpoczęły ekspansję edukacyjną, można powiedzieć, że zmiany w obszarze szkolnictwa nadejdą nieuchronnie. Profesor Marijk van der Wende z Uniwersytetu w Utrechcie, w trakcie wspomnianego wcześniej sympozjum naukowego, jasno stwierdza, że istnieje realna szansa ku temu, aby Chiny swoim planem stworzyły globalną edukację wyższą, która na zawsze (bezpowrotnie) zmieni kształt edukacji wyższej na świecie, w tym w Polsce. Rozmiar i rozmach chińskiego planu OBOR, potencjał finansowy, a także tempo ekspansji z pewnością będą miały wpływ zarówno na partnerów regionalnych, jak i na światowych konkurentów. Chiny są skłonne do objęcia przywództwa w globalizacji gospodarczej i wydają się zdeterminowane, aby objąć centralne miejsce na świecie, a współpraca w zakresie szkolnictwa jawi się jako główny element nowych, rozwijanych stosunków. Należy jednak pamiętać, że systemy kształcenia, szczególnie uniwersytety, aby się rozwijać, potrzebują autonomii. W interesie Polski oraz pozostałych krajów „ze szlaku” leży ściśle utrzymywanie bliskich stosunków z Chinami we wszystkich obszarach i na jak największej liczbie poziomów. Taki związek, zakotwiczony we wspólnym interesie i wzajemnym szacunku, służy zarówno naszym strategicznym, jak i gospodarczym interesom. Potrzebujemy zrozumieć, że relacje z Chinami weszły w nową fazę. Obecnie musimy poradzić sobie z Chinami Prezydenta Xi: Chinami, które chcą stać się dominującą potęgą w Azji, a ich gospodarczy zasięg zapewnia jej znaczną siłę. Uniwersytety potrzebują rozumieć szerszy kontekst – poznać ryzyko i zyski płynące ze współpracy. W interesie państw „ze szlaku” leży nie odwracanie się od Chin, ale angażowanie się w zaplanowaną chińską strategię, zarządzanie ryzykiem i posiadanie wizji szerszego obrazu.

W dyskursie obecne jest także niebezpieczeństwo, że chińskie szkolnictwo wyższe z państwowym „frontem i centrum” może nie pasować do uniwersytetów w Europie, które zdaniem Simona Marginsona

(2016) cenią sobie autonomię i wolność akademicką. Zastanawiające jest, w jaki sposób ten „nowy związek” wpłynie na badania europejskie. Z pewnością będziemy musieli nauczyć się wschodu (języka, kultury, tradycji i obyczajów), tak jak Chińczycy nauczyli się kultury zachodu. Chiński plan ekspansji edukacyjnej jest dość dobrze skrojony, na miarę hegemon, jednak należy wyrazić nadzieję, że państwa „ze szlaku” posiadające wielowiekową tradycję uniwersytecką, własny plan rozwoju, prawo edukacyjne oraz perspektywy, będą zabiegały o swoje interesy i nie zoperują się na obraz i podobieństwo azjatyckie.

Bibliografia

- Baohu Z. (2014). Xi Jinping, 'Pragmatic' Offensive Realism and China's Rise. *Global Asia*, 9(2), 71-79.
- Cheng Y. (2019). *Africa's first Luban Workshop opens in Djibouti*. Zaczepnięte 1 kwietnia 2019. Strona internetowa http://www.chinadaily.com.cn/a/201903/28/WS5c9c9793a3104842260b3218_6.html
- Kennedy S. (2017). *Made in China 2025*. Zaczepnięte 12 grudnia 2019. Strona internetowa <https://www.csis.org/analysis/made-china-2025>
- Kołodko G.W. (2018). *Czy Chiny zbawią świat?*. Warszawa: Prószyński i S-ka.
- Łopacińska K. (2017). One Belt One Road jako wyraz globalnej ekspansji Chin. *Marketing i Zarządzanie*, 1(47), 29-38, DOI: 10.18276/miz.2017.47-03.
- Mańkowska A. (2017). Mobilność edukacyjna chińskich studentów. *Studia z Teorii Wychowania*, 4(21), 37-54.
- Marginson S. (2016). The role of the state in university science: Russia and China compared. *Centre for Global Higher Education working paper series*, 9. Zaczepnięte 12 grudnia 2018. Strona internetowa <https://www.researchcghe.org/perch/resources/publications/wp9.pdf>
- Mo E. (2017). *Education Action Plan for the Belt and Road Initiative*. Zaczepnięte 12 grudnia 2018. Strona internetowa <https://eng.yidaiyilu.gov.cn/zchi/qwfb/30277.htm>
- Morozowski T. (2017). „Jeden Pas i Jedna Droga” Chin do Europy?. *Biuletyn Instytutu Zachodniego*, 319/2017, 1-6. Zaczepnięte 12 grudnia 2018. Strona internetowa www.iz.poznan.pl/plik_pobierz,1954,ee55dfb55fbdcae189026ae3254ec5c/319.pdf?plik_pobierz,1954,ee55dfb55fbdcae189026ae3254ec5c/319.pdf
- Morris I. (2011). *Why the West Rules—for Now: The Patterns of History, and What They Reveal About the Future*. New York: Picador.
- Sharma Y. (2018). *One Belt One Road towards a China-led HE area?*. Zaczepnięte 12 grudnia 2018. Strona internetowa <https://www.universityworldnews.com/post.php?story=20180323045239515>

Summary

China's educational expansion in the world

The aim of the following article is the Chinese educational expansion in the world. The article attempts to present the impact of the Chinese economic plan OBOR (One Belt, One Road, known also as Belt and Road Initiative – BRI) to the shape of higher education in countries that are on the route of the new Silk Road or are related to the OBOR initiative. At the article some examples of Chinese educational expansion in higher education (like Xiamen University Malaysia XMUM) and examples of technical vocational training (*Luban Workshops in Africa and India*) are described.

Keywords: comparative education, higher education, China, OBOR, BRI